

הצעה זו ושכמותם תנוסח לימים בעיקרון ההלכתי "זה נהנה זה לא חסר". אנחנו אומרים שני השבטים, ניהנה מארץ טובה למקנה שלו; ושאר השבטים לא יחסרו דבר, שהרי אנו שנשרת בצבא, נהיה בקו הקדמי, ונישאר שם עד לניצחון.

6. דעת תורה במדבר עמוד רמא

הנה בדבר שחושדין את האדם עליו לעשות גדרים בזה. ואל לתרץ באמתלאות שונות, כי אם אדרבה לחשוך את עצמו ולעשות גדרים. וראיה על זה מבני גד ובני ראובן. שהם בקשו ממש רבנו את עבר הירדן, והוא חשד אותם כמו שנאמר "ולמה תניאון" ואחר החשד שחשדם מש"ר לא תרצו עצמם לפניו באמתלאות שונות, כי אם תיכף החמירו על עצמם, וקבלו עליהם שיהיו חלוצים, היינו שילכו בראשונה

7. יחי ראובן במדבר תקעז

לכאורה קשה: מאחר שלא היה בכוננתם שלא לצאת להלחם עם כל אחיהם, ואדרבה כוננתם היתה להחליץ ולצאת בראש הלוחמים, מדוע נתנו הם למשה להמשיך ולהטיח בהם אשמה על גבי אשמה? מדוע לא קטעו את דבריו ואמרו לו: משה רבנו! אתה שוגה בכוננותינו! איננו מתכוונים כלל וכלל לשבת כאן בחיבוק ידיים, בעוד אחינו יוצאים למלחמה. אדרבה, כוננתנו לצאת ראשונים למלחמה! התשובה לשאלה ידועה. ... כשמשה רבנו אמר דברי מוסר - צריכים לשמוע! ולא סתם לשמע כל מלה, עד הסוף! רק כשהוא מסיים את דבריו - להגיב! בין אם אתה סבור שהדברים צודקים ונוגעים אליך, ובי אס אתה סבור כך - הקשה לדברי המוסר עד לסיומם המלא! רק אחר כך תדבר!

שני צדדים למטבע - זה נהנה זה לא חסר

8. משנה מסכת אבות פרק ה משנה י

ארבע מדות באדם האומר שלי שלי ושליך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום

ר' עובדיה מברטנורא

ויק אומרים זו מדת סדום - קרוב הדבר לבוא לידי מלת סדום. שמתוך שהוא נגיל כבוד, לפילו דבר שחזירו נהנה והוא אינו חסר לא ילכה להנות את חזירו, וזו היתה מלת סדום שהיו מתכוונים ללכות מהגל מציניהם, ולפי על פי שהיתה הארץ רחבת ידים לפנייהם ולא היו חסרים כלום:

9. דף על הדף בבא בתרא דף יב עמוד ב

והיינו שבבבא בתרא חסר כלום לכו"ע הוי מדת סדום, ולא נחלקו חכמי המשנה בזה. אלא דמתניתין איירי בזה נהנה זה חסר, רק שאינו רוצה ליהנות אחרים מממונו ולא שיהנה הוא מממונו, שעל זה אמרו שהדבר קרוב להביאו לידי מדת סדום, ולסוף עלול להיות שלא יתן ליהנות מנכסיו אף כשאינו חסר כלל כאנשי סדום.

10. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף כ עמוד א

הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, צריך להעלות לו שכר או אין צריך? היכי דמי? איילימא בחצר דלא קיימא לאגרא ונברא דלא עביד למיגר, זה לא נהנה (דהא שקיחי ליה בתמיס בחנס). וזה לא חסר! (דהא לא קיימא לאגרא ופשיטא דפטור). אלא בחצר דקיימא לאגרא ונברא דעביד למיגר, זה נהנה (שקחי היה לו לשכור בית אחר). וזה חסר! (דחלכו קיימא להשכיח והוא מוגר לאחריני). לא צריכא, בחצר דלא קיימא לאגרא ונברא דעביד למיגר (דהוא ליה זה נהנה וזה לא חסר). מאי? מצי אמר ליה מאי חסרתך (הא כללו הכי לא מוגרת), או דלמא מצי אמר הא איתנהני? (לאי לאו חלך דידי הוה אוגר אחריני). ...

11. פני יהושע מסכת בבא קמא דף כ עמוד א

והא דמספקא ליה שם בזה נהנה זה לא חסר היינו משום דאיכא למימר כבה"ג כופין על מידת סדום כיון שהלה אינו מפסיד כלל, וגדולה מזו כתב המרדכי בשם ראבי"ה דאפילו לכתחילה מצי הלה לכופו לדור בעל כרחו בחצר דלא קיימא לאגרא ואף על גב דרוב הפוסקים חולקים עליו מ"מ בדיעבד שדר כבר שלא מדעתו שפיר מספקא להשי"ס.

פרשת מטות - מסעי :

הנוסחה לפתרון סכסוכים

הסכוך שנמנע עם שניים וחצי השבטים

1. במדבר פרק לב, א-ה

(א) ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד לעינים מאד ויראו את ארץ יגור ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה: (ב) ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמור: (ד) הארץ אשר הפה ה' לבני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה: (ה) ויאמרו אם מצאנו וזו בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאנשיה אל תעברנו את הירדן:

אור החיים

עוד נתכוונו במאמר אל תעבירנו לומר כי יש בזה דבר נאות לישראל שיקילו מעליהם עולם ולא יצטרכו לנחל אותם בארץ: עוד אפשר שנתכוונו לשלול העברתם עם ישראל כדרך שהתנה עליהם משה לבסוף, וסמכו על הטעם שנתנו בתחילת דבריהם שאמרו אשר הכה ה' ואין צורך לעבור כל חלוק:

2. במדבר פרק לב, ו-ח

(ו) ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האנשים ויבאו למלוןמה ואתם תשיבו פיה: (ז) ולמה תניאון את לב בני ישראל מעבר אל הארץ אשר נתן להם ה': (ח) כה עשו אבותיכם בשילוחי אתם מקדשי ברנע לראות את הארץ:

3. יהושע פרק כב, ט-י

(ט) וישבו וילכו בני ראובן ובני גד ונשיאי שבט המנישה מאת בני ישראל מישלה אשר בארץ כנען ללכת אל ארץ הגלעד אל ארץ אזורתם אשר נאווזו בה על פי ה' ביד משה: (י) ויבאו אל גלילות הירדן אשר בארץ כנען ובני בני ראובן ובני גד ונשיאי שבט המנישה שם מוזבזו על הירדן מוזבזו גדול למראה: (יב) וישמעו בני ישראל ויקהלו כל עדת בני ישראל וילכו לעלות עליהם לעבא: פ (יג) וישלחו בני ישראל אל בני ראובן ואל בני גד ואל נשיאי שבט מנישה אל ארץ הגלעד את פינחס בן אלעזר הכהן: ... (טז) כה אמרו כל עדת ה' מה המעל הזה אשר מעלתם באלקי ישראל לשונב היום מאזורי ה' בבנותכם לכס מוזבזו למרדכם היום בה: (יז) המעט לנו את עון פער אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה והיה הנגף בעדת ה': (יח) ואתם תשיבו היום מאזורי ה' והיה אתם תמרדו היום בה ומוזר אל כל עדת ישראל יקעף: ... (כא) ויענו בני ראובן ובני גד ונשיאי שבט המנישה וידברו את ראשי אלקי ישראל: (כב) א-ל-אלקים ה' א-ל-אלקים ה' הוא ידע וישראל הוא ידע אם במרד ואם במעל בה אל הטייענו היום הזה: (כג) לבנות לנו מוזבזו לשונב מאזורי ה' ואם להעלות עקיו עולה ומנוחה ואם לעשות עקיו זבזו שקלמם ה' הוא יבקש: (כד) ואם לא מרדנה מדבר עשינו את זאת לאמר מוזר יאמרו בניכם לבנינו לאמר מה לכם וזה אלקי ישראל: (כה) וגבול נתן ה' בינו וביניכם בני ראובן ובני גד את הירדן אין לכם זולק בה והשבייתו בניכם את בנינו לבקתי ירא את ה': (כו) ויאמר יעשה גא לנו לבנות את המוזבזו לא לעולה ולא לזבזו:

תגובת בני גד ובני ראובן הבהרה או שינוי חשיבה?

4. אור החיים במדבר פרק לב

פירוש לו יהיה שאין כוונתכם אלא לטעמים האמורים בדבריכם, עם כל זה יש מקום לרוצה לחשוב שטענותיכם הוא ליראת עם הארץ, והגם שאתם שוללים הדברים שאדרבה אתם חושבים הארץ כאלו כבושה לפני ישראל, אפשר שזה עצה ותחבולה לכסות טעם הניכר שהוא ליראת יושבי הארץ...

5. שיג ושיח חלק ב עמוד 234

מה שקרה מכאן ואילך הוא מופת למשא ומתן וליישוב סכסוכים. בני שני השבטים הבינו שהצדק עם משה, ושהם עלולים לפגוע בטובת הכלל, והציעו פשרה. תחילה, אמרו, נבנה פה גדרות לצאננו ולבקרנו ויישובים למשפחותינו, ואז יקומו כל הגברים יוצאי הצבא שבקרנו ויצטרפו לשבטים האחרים במסעם אל מעבר לירדן מערבה. הם ילחמו לצידם ואפילו ילכו חלוצים בראש רוחה של



אֲשֶׁר מִשִּׁחוּ אוֹתוֹ בְּשֵׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: (כו) וְאִם יֵצֵא יֵצֵא הָרֵצוֹן אֶת זָבוּל עֵיר מִקְלָטוֹ
אֲשֶׁר יָנוֹס שְׂמֹדָה:
רש"י

(כה) עד מות הכהן הגדול – שהוא צא להשרות שכינה צינוראל ולהאריך ימיהם, והרואה צא לסלק את השכינה מישראל ומקצת את ימי החיים. אינו כלוא שיהא לפני כהן גדול. דבר אחר לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תאכרע תקלה זו לישראל בחייו:

20. ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק מ

אמנם היות רוצח בשגגה גולה, הוא להשקיט נפש גואל הדם עד שלא יראה מי שבא התקלה הזאת על ידו, ותלה חזרתו במות האיש אשר הוא הנכבד שבבני אדם והאהוב לכל ישראל, שבוה תנוח דעת הגואל אשר נהרג קרובו, שזה ענין טבעי לאדם כל מי שתקרוהו צרה, כשתבא ג"כ זולתו כיוצא בה או גדולה ממנה ימצא נחמה בזה על מקרהו, ואין במקרה מות בני אדם אצלנו יותר גדול ממימת כהן גדול

21. שיג ושיח חלק ב עמוד 249

התורה ניתנה לבני אדם, על כל קשת היצרים שלהם: לא למלאכי עליון. היא מעמידה קוד התנהגות ריאליסטי, לא אוטופי. אולם היא תוחבת רכיב חיוני אחד בין ההורג לבין משפחת ההרוג: את עקרון הצדק. אסור שיהיה מעשה ישר של נקמה. ההורג חייב להיות מוגן עד שיובא למשפט. אם יימצא אשם, ישלם את המחיר. אם יימצא חף מפשע, יזכה למפלט. פעולה זו הופכת את הנקמה לגמול. היא משנה את כל התמונה... ההתעלמות מקיומה של תחושת הנקם היא שטות נמהרת. התאוה הזו מקוננת באדם, נרצה או לא נרצה. אך כאשר מניחים לתאוה זו למשול בלא מצרים, היא מדרדרת חברות למרחק דמים שאין לו סוף. החלופה היחידה לכך היא תיעול רגש הנקם בעזרתם של החוק, המשפט ההוגן, ומסקנתם המעשית – הענשה או מפלט. כך יכול הגמול לתפוס את מקומה של הנקמה, ומעגלי הצדק – את מקומו של מעגל האימה.

22. רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ו

ויש הורג בשגגה ותהיה השגגה קרובה לאונס והוא שיארע במיתת זה מאורע פלא שאינו מצוי ברוב מאורעות בני אדם ודינו שהוא פטור מן הגלות ואם הרגו גואל הדם נהרג עליו....

התורה מייקרת את הרגשות

23. במדבר פרק ל, ג-ד

(ג) אִישׁ כִּי יִהְיֶה נָדָר לָהּ אוֹ הִשְׁבַּע שִׁבְעָה לְאִסָּר אִסָּר עַל גִּשְׁפוֹ לֹא יוֹזֵל דְּבָרוֹ כִּכְל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה: (ד) וְאִשָּׁה כִּי תִדַּר נָדָר לָהּ וְאִסָּרָה אִסָּר בְּבֵית אֲבִיהָ בְּנִעְרֶיהָ: ... (ו) אֲלֵה הַזֹּקִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבָתוֹ בְּנִעְרֶיהָ בֵּית אֲבִיהָ:

24. סימן לבנים עמוד 171

הנדר הוא יוזמה פרטית של האדם, בניגוד מוחלט לכל שאר המצוות שתוקפן מכוח ציווי ממרומים. זוהי תופעה מחודשת, ישראל מסוגלים ליצור איסור בעל תוקף הלכתי לכל דבר וענין למרות שכל אדם, איש או אשה, יכולים לנדור, מתוך ששה עשר פסוקים של פרשיית נדרים, רק פסוק אחד עוסק באיש ... וכל שאר הפסוקים עוסקים באשה

25. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לב עמוד ב

תניא, רבי נתן אומר: בעון נדרים מתה אשה של אדם, שנאמר אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיד. רבי אומר: בעון נדרים בנים מתים כשהן קטנים

26. עין איה שבת ב ריג

על האדם לידע את הערך הטוב שיש לרגשי קודש כשהם מתנהלים יפה, וחלילה לזלזל בהם. המזלזל בהם ומבעט בטובה הגדולה של המעלה הטבעית האנושית אשר חנן ד' את האדם להציעדהו באורח חיים למעלה למשכיל ולתומכו כבוד, הנה אבד לו ג"כ אותו הערך הנשגב שיש לאשה טובה שהיא עטרת בעלה כ"ז שידע את ערכה. אבל בעון נדרים הנה נהרס אותו כח השומר והמעמיד את תעודת הרגש בחיים. ע"כ התולדות הנמשכות מזה מביאות ג"כ שאשתו של אדם מתה, ופסיעותיו הטבעיות מתקצרות בדרך החיים

12. דרך חיים על אבות פרק ה משנה י

נראה כי אלו י"א סוברים כי מי שאומר שלך שלך כדי שלא יבאו אחרים לבקש ממנו גם כן לכך אומר שלך כדי שיהיה אומר שלי שלי, כי אי אפשר לאדם לבקש דבר כמו זה שיאמר שלי שלי ושלי שלי ולפיכך אומר שלך כדי שלא תבקש משלי, ודבר זה בודאי מדת סדום שלא היו רוצים להנות אחרים משלהם כלל והיו מרחיקים עצמם שלא יהיו מהנים אחרים, עד שלא היו רוצים הם להיות נהנים מאחרים מפני שהיו יראים שגם אחרים יבאו להיות נהנים מהם, ולכך מדה זאת שאומר שלך ושלי שלי מדת סדום.

מאיפה זה נובע?

13. בראשית פרק יג, יג

(יג) וְאֶנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְזֹזָאִים לָהֶּן מְאֹד: רש"י

לה' מאלו – יודעים רכונם ומתכוונים למרוד בו:

14. עבודת ישראל ליקוטים לאבות פרק ה משנה יב ר' ישראל ב"ר שבת' הפשט"ן (ה'מגיד' מקוזניץ')

והיינו כי צריך האדם לידע נאמנה שכל מה שיש לו מעושר והחכמה ושאר המעלות הכל הוא מכוחו יתברך שמו וכי הוא הנותן כח לעשות חיל, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (דברי הימים - א כט, יד) ומידך נתנו לך, וכמבואר במקום אחר באורך. מה שאין כן אנשי סדום היו בלתי מאמינים והיו כופרין מציאות הבורא בעולמו, ולזה לא היו מניחים שום עני ליהנות מהם.

15. טור יורה דעה הלכות צדקה סימן רמז

ואל יעלה בלבו עצה לומר איך אחסר ממוני ליתנו לעניים כי יש לו לדעת שאין הממון שלו אלא פקדון לעשות בו רצון המפקיד וזה רצונו שיחלק לעניים ממנו

הצד השני של המטבע – לדעת להסביר את עצמנו

16. רמב"ן במדבר פרק לב

והנה משה חשד אותם כי יאמרו כן מפחד אנשי ארץ כנען שאמרו בהם המרגלים (לעיל יג לא) לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו, ולכן אמר להם שאינם בוטחים בה' כאבותם, ויסף עוד להענישם כהם להניחם במדבר. ולכן ענו אותו, חלילה שנירא מהם, אבל נעבור חלוצים למלחמה ונהיה מהירים וראשונים לפני העם להלחם באויבי ה' כי לחמנו הם:

17. רד"ק יהושע פרק כב

ולפי שחשבו כי להעלות עליו עולה וזבח עשו אותו ולהיות להם מזבח לבדם מבלי שיבואו למזבח ה' לשילה או באשר יהיה שם ומשבאו לשילה נאסרו הבמות שכן שנינו עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות משהוקם המשכן נאסרו הבמות באו לגלגל הותרו הבמות באו לשילה נאסרו הבמות באו לנוב וגבעון הותרו הבמות באו לירושלם נאסרו הבמות ולא היה להם היתר עוד לפיכך חשבוהו להם לעון ולמרד בה':

18. משנה מסכת שקלים פרק ג

אדם צריך לצאת ידי הבריות בדרך שצריך לצאת ידי המקום שנאמר (במדבר ל"ב) והייתם נקיים מה' ומישראל ואומר (משלי ג') ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם:

המסר העמוק שמסתתר בעיר מקלט

19. במדבר פרק לה, כב-כג

(כב) וְאִם פָּתַעַת בְּלֹא אִיבָה הִדְפּוּ אוֹ הִשְׁלִיךְ עֲלָיו כָּל כְּלֵי בְּלֹא צְדִיקָה: (כג) או כָּכֵל אֶבֶן אֲשֶׁר יְמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמוּת וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקֵשׁ רֵעֵתוֹ: (כד) וַיִּשְׁפְּטוּ הָעֲדָה בֵּין הַמִּסָּה וּבֵין גָּאֵל הָדָם עַל הַמִּיִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה: (כה) וְהִצִּילוּ הָעֲדָה אֶת הָרֵצוֹן מִיַּד גָּאֵל הָדָם וְהִשִּׁיבוּ אוֹתוֹ הָעֲדָה אֶל עֵיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שְׂמֹה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל



שהממון חביב עליהם יותר מנחלת הארץ? כיצד הבין משה מתוך דבריהם שיש כאן מעשה מרגלים מספר 2?

3 – התבוננות בספר יהושע מפגישה אותנו שוב עם שניים וחצי השבטים באירוע שכמעט נגמר במלחמת אחים. לאחר שבע שנות כיבוש ושבע שנות חלוקה. הגברים של שבט ראובן וגד חוזרים אל עבר הירדן המזרחי. כשהם מגיעים לגלילות הירדן הם בונים מזבח גדול למראה. בני חושדים ששניים וחצי השבטים הקימו מקום נוסף שישימש לעלייה לרגל ולהקרבת קורבנות מלבד שילה וכתגובה הם נקהלים לשילה כדי לעלות עליהם למלחמה. לפני שמתחילים את יריית הפתיחה הם שולחים את פנחס לנסות להוכיח אותם ולהחזיר אותם למוטב. פנחס פותח בדברי תוכחה: "כה אמרו כל עדת ה' מה המעל הזה אשר מעלתם באלקי ישראל לשוב היום מאחרי ה' בבנותכם לכם מזבח למרדכם היום בה', המעט לנו את עוון פעור אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה ויהיה הנגף בעדת ה'. ואתם תשובו היום מאחרי ה'..." שניים וחצי השבטים שומעים את דברי פנחס ומבהירים שעם ישראל טעה בהבחנה ואין להם כל כוונה להקריב על המזבח, כל מטרת המזבח זה כדי לחבר את הדור הבא לאלוקי ישראל – "ואם לא מדאגה מדבר עשינו את זאת לאמור מחר יאמרו בניכם לבנינו לאמר מה לכם ולה' אלוקי ישראל, וגבול נתן ה' ביננו ובינכם בני ראובן ובני גד את הירדן, אין לכם חלק בה'..." בני גד וראובן חששו שהדור הבא יפרש את המרחק כהתנתקות לא רק גאוגרפית אלא גם כהתנתקות אמונית וכשם שיש להם נחלה שונה גם אמונתם שונה, משום חשש זה בנו את המזבח כדי להורות על הקשר הנצחי שיש לשניים וחצי השבטים עם שאר בני". גם כאן נשאלת השאלה מדוע יהושע ישר מטיח האשמות, וכי אי אפשר היה ללמד זכות ולראות את הדברים מזווית קצת שונה?

תגובת בני גד ובני ראובן הבהרה או שינוי?

4-5 - האו"ח מבאר שמשה הבין טוב מאד שכוונתם לא היתה כוונת המרגלים, התוכחה של משה באה כדי לשקף לבני גד ובני ראובן לא מה היתה כוונתם אלא מה עלולים לחשוב שאר השבטים. כשבשבטים רואים ששני שבטים מעם ישראל לא רוצים לרשת את הארץ, גם כששני השבטים נותנים הסברים וטעמים למעשיהם עדיין אפשר לחשוב שהטעמים הם מהפה ולחוץ, ומה שבאמת מניע אותם הוא הפחד מלרשת את הארץ. לפי דברי האו"ח הקדוש באמת כוונתם של שני השבטים היתה לא לעבור את הארץ ורק בעקבות דברי התוכחה של משה וההבנה שהמעשה שלהם יכול לפגוע קשה במורל העם הם משנים כיוון והגברים מקבלים על עצמם לצאת חלוצים בכיבוש הארץ. אך הלימוד שאנו מקבלים מכל הדיון והצעת הפשרה הוא לימוד עצום. הרב זקס מבאר שהמשא ומתן של משה עם שני השבטים הוא מופת ליישוב סכסוכים. בכל סכסוך יש שני צדדים, כאשר כל צד מתבצר בעמדתו לא ניתן ליישב את המחלוקת, האפשרות היחידה לפתור את הסכסוך הוא בפשרה. נתבונן בפשרה וניקח לקח. שבט גד וראובן מבקשים חבל ארץ מאד פורה, חבל ארץ ענקי, שבטים אחרים שנחלים בארץ ישראל יכולים לבוא ולטעון, סליחה, למה שאתם תהנו, תשבו בשלווה ותקבלו חבל ארץ כל כך פורה בזמן שאנחנו נלחמים ומסתכנים בכבוש הארץ, וכי אתם אינכם חלק מעם ישראל?

27. סימן לבנים שם עמוד 172

הנדרים נובעים מהרגש, מתגובה ספונטאנית לאירוע משמח או מדאיג, ממקום של תפילה או מרצון להודות. לעיתים אנו נוטים לזלזל ברגשות ולהקטין בערכם. הרגש נתפס כדבר חולף ומשתנה, לא יציב, רגעי ונקודתי, אך התורה מתייחסת אל הנודר הרגשני ברצינות רבה. הנדר הוא נשי באופיו, מאד רגשי, חווה את ההווה ומושפע ממנו עמוקות, בלי לתת לרציונאליות לצנן את ההחלטה הרגעית. "בעוון נדרים מתה אשתו של אדם". אדם שאינו מקיים את נדריו, כלומר מזלזל ברגשות הרגעיים, בפן הרגשי של שבאדם, עלול גם לזלזל בערכה הגדול של אשתו.

28. עין איה שבת ב ריד

ראשית חטאת החינוך היא אם לא ישכיל האדם את גודל הערך של הרגש הטוב, עד שיחפש בכל דבר למצא רק את הצד המושכל לבדו עייף השכל הקר, באין גחלת של חוס אש קודש בתוך הלב להרגיש את החיים ואת הנועם שיש באור ד' במדות טובות ובכל קדושתה של תורה ושל עבודת ד' הטהורה והברה. הדרכה כזאת משחיתת היא את כל נפש, כי לא בריאה שכלית מופשטת הוא האדם, עד שיספיק השכל הקר והיבש לבדו להשלימו, כ"א הוא מורכב מכחות שכליים וכחות הרגשיים שהם צריכים להיות משולבים יחד לטובה. עייף לא תועיל כל השכלה ציורית להשלים את הנפש כראוי, אם לא יחובר עמה המון מעשים טובים להשלמת הרגש ופיתוחו.... בהתמוטט היסוד של טוב החיים של הרגש הטהור והוקרת קדושתו, מה ישאר עוד לקטנים האמללים לנהלם בדרך האורה להיות פועלי טוב בעולם. בניו ובנותיו של אדם הם צריכים להיות מעשי ידיו, האדם צריך טיפול מעשי, לכוון את מורשי לבבם, את הכנת סעיפי הגיונותיהם הטבעיים. ובמה איפוא יביאם לזה, עיי הרגשות הקדושים שהם מוכנים להיות נקלטים גם בלבב הבנים הרכים. אבל ביטול זה היסוד, יגרום שהבנים לא יוכלו לקבל את הטוב הראוי לבא בתקופת הקטנות למען הכין בסיס לטובה בעת הגדלות, ובה הלא יהיו רק משחיתים ומהרסים כל טוב בחיים בחברה ובאומה

סיכום

1-2 – עם ישראל עומד רגע לפני הכניסה לארץ. עבר הירדן המזרחי נכבש ועכשיו הגיע העת לכבוש את עבר הירדן המערבי. הרבה אנרגיות חיוביות יש בעם, המורל גבוה, אבל פתאום יש משהו שמאיים להרוס את הכל - "ויבואו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר... הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה היא ולעבדך מקנה, ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדך לאחוזתה אל תעברנו את הירדן". שני שבטים בישראל באים אל משה ומבקשים לא לעבור אל עבר הירדן המערבי. האו"ח הקדוש מסביר שאפשר לומר שעל אף שהבקשה נשמעת לא טוב מכל מקום ניתן לפרש שכוונתם היתה לטובה, או כדי להקל על שאר השבטים שיהיה להם חלק גדול יותר בחלוקת הארץ ובמקום שהארץ תתחלק לשנים עשר שבטים היא תתחלק לעשרה שבטים, או משום שכולם ראו את ישועת ה' במלחמת סיחון ועוג וכיון שישועה זו תמשיך בכניסה לארץ אין צורך בכל כך הרבה לוחמים. משום מה משה בוחר לא ללמד זכות ומטיח בבני גד ובני ראובן האשמה קשה - "ולמה תניאון את לב בני ישראל מעבר אל הארץ אשר נתן להם ה'". כה עשו אבותיכם בשלחי אתם מקדש ברנע לראות את הארץ". ההשוואה למרגלים תמוהה, מדוע משה לוקח את הדברים כל כך רחוק? וכי ההסבר של האו"ח הקדוש אינו מתקבל על הדעת? וכי לא יתכן לומר שיש כאן שני שבטים



לערב זוגי" – תשובה נפלאה! מצד אחד אין אישור לכך שהבעל לא אוהב את אשתו, מצד שני אין מחיקה של הרגשות ומצד שלישי הבעל לא משאיר את הדברים באוויר אלא גודר את עצמו ועושה פעולה שתחזק את הקשר הזוגי. וכן לצד השני, בעל שמטיח כלפי אשתו: "אני לא מרגיש שאת מעריכה אותי (נעזוב את השאלה האם זה טוב לומר לאשה שהיא לא מעריכה או לא, בדר"כ אמירה מעצימה את החוסר הערכה). האשה משיבה אחת משלושת האפשרויות הבאות: "באמת אין מה להעריך" – תשובה נוראית ומאד פוגעת! 2. "זה לא נכון שאיני מעריכה, אתה סתם נתפס למקרים בודדים" – גם זו תשובה לא טובה, שהרי סוף סוף הבעל מרגיש לא מוערך ואם זו ההרגשה כנראה שיש לכך סיבה... 3. "האמת, שאני מבינה מאיפה ההרגשה הזו שלך מגיעה, באמת יש מקומות שאני צריכה לשחרר ולהעביר אליך את האחריות, זה לא בסדר שנכנסתי לתחומים האלו" – תשובה מצוינת, אולי האשה תשלם קצת מחיר שהדברים לא יצאו בדיוק כמו שהיא רוצה, אבל היא תרוויח זוגיות טובה!!

7 - בעל ה'יחי ראובן' לומד לימוד נוסף. על פי חלק מהראשונים כוונתם של בני גד ובני ראובן מלכתחילה היתה לצאת חלוצים בכיבוש הארץ, לפי הסבר זה תמוה מדוע הם לא קוטעים את משה באמצע הנאום ואומרים לו, משה רבנו זו לא היתה הכוונה שלנו? עונה ה'יחי ראובן' משום, שכשמשא אומר דברי מוסר לא מפסיקים אותו באמצע, זו זכות לקבל מוסר ממש. בעל ה'יחי ראובן' ממקד את הדברים לענייני מוסר, אך ניתן לקחת את הכלל הזה לניהול שיח נכון בין שני אנשים שקיימת ביניהם חוסר הבנה. כאשר אדם מטיח בנו האשמה צריך לחכות שהוא יסיים לדבר ורק אחר כך להגיב, הקשבה נותנת תחושה מכבדת ותחושה שיש כאן אוזן קשבת, לעומת אי הקשבה שמשדרת תחושה של חוסר הקשבה וחוסר הבנה.

שני צדדים למטבע - זה נהנה וזה לא חסר

8-9 – במשנה באבות מובאות ארבע מדות באדם אחת המידות היא שלי שלי ושליך ושליך. לפי דעת אחת זו מדה בינונית אך יש אומרים שזו מידת סדום. מסביר רע"ב שמי שמתנהל על פי גישת "שלי שלי שליך שליך" עלול לבוא לידי מידת סדום, שמתוך שרגיל בכך, אפילו בדבר שחברו נהנה והוא לא חסר לא ירצה להנות את חברו וזו היא מידת סדום. בספר דף על הדף מבאר על פי דברי הרע"ב שבמקרה שזה נהנה וזה לא חסר כו"ע מודים שזו מידת סדום ומה שנחלקו במשנה זה במציאות ש"זה נהנה וזה חסר" שאז יש מי שאומר שכיון שרגיל לא להנות את חברו כשהוא חסר, יבוא לכך שלא יתן לחברו להנות גם כשאינו חסר והחולקים סוברים שלא יבוא לידי מידה זו. כעת עלינו להתבונן במשמעות של "זה נהנה וזה לא חסר" ונראה שהדברים לא כל כך פשוטים והתביעה מאתנו מאד גדולה.

10-11 – בגמרא מובא ברור מה הדין במקרה שאדם דר בחצר חברו שלא מדעתו. שואלת הגמרא באיזה מקרה מדובר. אם מדובר במקרה שהחצר לא עומדת להשכרה והאדם שהתיישב בחצר לא עומד לשכור- אין כלל שאלה שהרי זה לא נהנה וזה לא חסר וודאי שאסור לבעל הבית להוציא את "האורח" מחצרו. אם מדובר במקרה שהחצר עומדת להשכרה והאדם עומד לשכור, גם אין ספק שהרי זה נהנה וזה חסר וודאי שבעל החצר יכול לסלקו.

כדי שטענה זו לא תתעורר הם מציעים לצאת חלוצים ולעזור באופן אקטיבי בכיבוש הארץ, כאשר אדם נותן מעצמו לטובת הזולת מיד "וחמת המלך שכחה", טענות רבות נגנזות ואפילו נעלמות, אך כדי להגיע למצב הזה אתה חייב לתת מעצמך. הפשרה שהציע משה יצרה את המושג "זה נהנה וזה לא חסר", שבת ראובן וגד נהנים מעבר הירדן המזרחי ושאר השבטים לא חסרים בכך ששני השבטים יעזרו להם במלחמה. יש כאן לימוד גדול, פעמים רבות סכסוך נגרם משום שאני עוסק ברווח שלי מבלי לשים לב שאני מפסיד את זולתי, על האדם מוטלת החובה לראות שהרווח הפרטי שלו אינו בא על חשבון הזולת. נביא לכך כמה דוגמאות:

1. יחסים בין שכנים - פעמים רבות כעסים בין שכנים נולדים מתוך תחושה ששכן אחד נהנה על חשבון השכן השני, כאשר שכן רוצה לעשות דבר מסוים הוא תמיד צריך להתבונן אם יכולה להיות תחושת חסרון אצל השכן השני ואם יש חשש כזה, עליו להביא למצב שהשכן לא יהיה חסר ורק אז לעשות את שלבו חפץ. לדוגמה אחד השכנים רוצה לגדל בע"ח, עליו לוודא שהבע"ח לא מסב נזק בדרך כלשהי לשכנים, משום שאם הוא יסב נזק, כגון רעש, ריח, הפחדה וכדו', גם אם מבחינה הלכתית הוא יהיה נקי, בכל זאת מהצביטה שהשכן ירגיש הוא לא ימלט כל זמן שהוא לא ימצא פתרון לבעיה. (כמובן שיש אנשים שנגרמת להם צביטה גם אם השכן שלהם רק יעשה אפצ'י, לא על המקרים כאלו אנו מדברים, אלא על מקרים שרובא דעלמא היה מעקם את האף)

2. זוגיות - כאשר אחד מבני הזוג רוצה לעשות משהו שמשמח אותו עליו לוודא שכן הזוג השני לא יינזק ואם הוא יינזק עליו למצוא פתרון לבעיה. לדוגמה בעל שרוצה ללכת לדף יומי, עליו לוודא שהאשה לא נפגעת מזה, אם בפניו עומדים שתי אפשרויות, דף יומי בזמן השכבת הילדים או דף יומי לפני התפילה בבוקר ודאי שעליו להעדיף את הדף היומי בבוקר בשעה שהילדים עדיין ישנים. כמובן שאם האשה זורמת איתו ומשדרת לו בצורה אמיתית שהיא רוצה לקחת על עצמה את השכבת הילדים, העיקר שהוא ילך וילמד תורה זה מבורך מאד, אבל זה צריך לבוא מצדה של האשה ולא מצד הבעל. וכן לצד השני. אשה שרוצה לבלות עם חברות שלה יומיים, אם הבעל דוחף אותה לכך זה מצוין, אבל אם הוא עושה לה פרצוף חמוץ מומלץ מאד שהיא תמצא סידור לילדים בשעות אחר הצהריים, משום שאחרת היא תקבל שיחת טלפון כל שלוש דקות....

6 – נלמד עוד שני עקרונות חשובים. ר' ירוחם אומר שמתגובת שבת ראובן וגד אנו למדים שכאשר חושדים אדם במשהו עליו לעשות גדרים הנוגעים לאותו חשד ולא לתרץ את עצמו באמתלאות שונות. בזוגיות רואים את זה פעמים רבות. אשה נפגעה מבעלה והיא חושדת בו שהוא לא אוהב אותה, היא אומרת לו את המשפט הבא: "אתה כבר לא אוהב אותי!!" נענה שלוש תשובות אפשריות: 1. "את צודקת אני באמת לא אוהב אותך". עם תשובה כזו אפשר להכנס לרכב ולנסוע לרבנות. 2. "שטויות, זה שאני קצת כועס זה לא אומר שאני לא אוהב אותך!" - תגובה לא נכונה משום שהאשה מרגיש לא אהובה ואם זו ההרגשה כנראה שהיא לא הגיעה סתם. אמירה כזו מצד הבעל מוחקת את הרגשותיה של האשה ואף אדם לא אוהב שמוחקים לו את הרגשות. 3. "אני מבין מאיפה ההרגשה הזו באה לך, בתקופה האחרונה אני יותר מדי מרוכז בעצמי, בעבודה וכו' ופחות מוצא זמן לעצמנו, בואי נקבע תאריך ונצא



נסכם את החלק הזה של השיעור. משה מלמד את שבט ראובן וגד שכדי לקבל את עבר הירדן המזרחי עליהם לדבוק במידת "זה נהנה וזה לא חסר" היאחזות בעבר הירדן המזרחי והימנעות מכניסה עם שאר השבטים לארץ ישראל תגרום לתחושת חיסרון אצל שאר השבטים הן מהבחינה המורלית והן מבחינת הכוח המלחמתי, תחושת החיסרון תביא לכך שעם ישראל לא ירצה לתת לשני השבטים את עבר הירדן המזרחי. משה בחכמתו הרבה העביר לשבטים קורס מזורז בגישור ורמז לשני השבטים שאם הם רוצים לשבת בעבר הירדן המזרחי מבלי שתהיה לכך התנגדות עליהם לדאוג לכך שאצל שאר העם לא תהיה שום תחושת חיסרון.

הצד השני של המטבע – לדעת להסביר את עצמנו

16-18 – כעת נתבונן ונלמד עוד עיקרון חברתי חשוב מהתנהלותם של שבט ראובן וגד. לשיטת הרמב"ן כוונת שני השבטים מלכתחילה היתה לצאת חלוצים. כל הבעיה היתה שהם לא הסבירו את עצמם, אילו היו מראש פונים למשה, מקדימים ואומרים שהם מתכוונים לצאת חלוצים, אך לאחר הכיבוש ברצונם לנחול את עבר הירדן המזרחי, יתכן שכל דברי התוכחה של משה היו נחסכים מהם. כל הסיבה שמשה חשד בהם היתה משום שהם לא הבהירו את עצמם. את אותה תופעה אנו רואים לאחר שעם ישראל נוחל את הארץ והם חוזרים למקומם ובונים מזבח. החשד של עם ישראל היה אמיתי, מרגע שהוקמה שילה היה אסור להקריב בבמות, דרך העולם לבנות מזבח כדי להקריב עליו ומשום כך חשדו בהם ישראל בחשדות קשות של ע"ז. מדוע בני גד וראובן לא מסבירים את עצמם? אין לנו תשובה לשאלה הזו, אבל מה שכן אנו יכולים ללמוד הוא שבחיים שלנו אנו צריכים להיות נקיים מה' ומישראל והדרך להיות נקיים מישראל היא להסביר וכמו שאמרו חז"ל במשנה "אדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל" . איננו מדברים על חשד לא סביר, יש אנשים שכל מה שתעשה הם יחשדו בך שאתה לא בסדר, כל מה שאנו אומרים הוא, שכשיש מציאות שבאופן סביר יכול להתעורר חשד שמשהו לא תקין עלינו להסביר את מעשנו. ההסבר מרגיע, ההסבר נותן תחושה שאיכפת לי ממך. יש נטייה לומר: "למה זו בעיה שלי שהזולת חושד בי, זו בעיה שלו שיש לו עין רעה". זו הסתכלות לא נכונה, זו התעלמות מהעולם בו אנו חיים, אם יש סבירות נורמלית לחשד, אנו צריכים לקחת זאת בחשבון וחובתנו לדאוג לכך שנהיה נקיים. בזוגיות פעמים רבות הסבר והבהרה יכול לחסוך הרבה בעיות. בפגישות טרם החתונה יש הרבה מאד חוסר וודאות, כל אחד יושב במקומו ומתחיל לנתח כל התנהגות כדי לנסות להבין מה קורה בראש של הצד השני, נכון שאי אפשר לחשוף את הכל בבת אחת, אבל כן צריך לשאוף לדבר על הדברים. לדוגמא כשבחורה צריכה לסיים פגישה מוקדם מסיבה זו או אחרת, אם היא תסיים מוקדם מבלי לומר מילה, הבחור יחושב שהיא רוצה להפסיק את הקשר, אך אם היא תסביר מדוע היא צריכה לסיים את הפגישה מוקדם, כל המחשבות יהיו שונות.

אלא מדובר במקרה שהחצר לא עומדת לשכירות אך בעל החצר רוצה להשכיר - כאן יש ספק האם "האורח" יכול לומר: "למה שאשלם הרי לא החסרתי אותך מאומה", או שמא בעל החצר יכול לומר: "סוף סוף נהנת ואם לא היה לך את החצר שלי היית הולך לחצר אחרת". הגמרא הכריעה שגם במקרה ש"האורח" רוצה לשכור אך החצר אינה עומדת להשכרה, אם הוא בא והתיישב בחצר ללא רשות הבעלים אומרים "זה נהנה וזה לא חסר". ננסה לדמיין שיש לנו חצר אחורית בבית, החצר לא בשימוש וגם לא ניתן להציץ ממנה לתוך הבית. מגיעה משפחה עם ילדים מנומסים ולא מרעישים. הם פותחים אוהל ענק בחצר האחורית שלנו. אנחנו יוצאים מהבית כדי לברר מה קורה כאן. אבי המשפחה מסביר שכל המלוניות תפוסות בגלל הקורונה וכיון שיש אויר טוב בחצר הוא החליט לעשות את הנופש המשפחתי בחצר שלנו. בעל הבית מתעצבן והולך לרב, הרב משיב לו, לא רק שזה בסדר אלא אם אתה תגרש אותו משם זו מידת סדום!!! וכפי שמובא ב'פני יהושע' שהנפ"ק בבירור של הגמרא אם זו מציאות של "זה נהנה וזה לא חסר", הרי שמותר לכפות את האדם על המידה הזו.

12 – בהתבוננות שטחית מידה זו של "שלי שלי ושלך שלך" עם כל זה שאין כאן שותפות, בכל אופן ראוי לשבח את האדם על כך שהוא אינו נותן את עינו בדברים שאינם שייכים לו, אך המהר"ל מסביר שהסיבה לכך שהוא אומר "שלך שלך", אינה מפני שהוא אינו חומד את הדברים של הזולת, אלא מפני שהוא חושש שאם יבקש מהזולת יבקש גם ממנו. ודבר זה בודאי מדת סדום שלא היו רוצים להנות אחרים משלהם כלל והיו מרחיקים עצמם שלא יהיו מהנים אחרים, עד שלא היו רוצים הם להיות נהנים מאחרים מפני שהיו יראים שגם אחרים יבאו להיות נהנים מהם, ולכך מדה זאת שאומר שלך שלך ושלי שלי מדת סדום.

מאיפה זה נובע?

13-15 – כדי להבין את השורש למידת סדום עלינו להתבונן במייסדים של השיטה הזו - "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד" מבאר רש"י "יודעים ריבונם ומתכוונים למרוד בו". מה הקשר בין מידת סדום למרידה בקב"ה? מבאר המגיד מקו'ז'ניץ בספרו עבודת ישראל שאדם צריך להיות בתודעה שכל מה שיש לו מעושר וחכמה ושאר המעלות הכל הוא מכוחו יתברך שמו וכי הוא הנותן כח לעשות חיל. אנשי סדום מחמת שהיו משייכים את המעלות לעצמם ולא לבורא משום כך לא רצו להנות אף אחד. הגישה האומרת "שלי שלי שלך שלך" היא גישה כפרנית משום שהיא מנתקת את ריבונם של עולם. ריבונם של עולם נותן לנו דברים, כישרונות רכוש וכדו', כאשר פלוני משתמש בחפצים של אלמוני ללא רשות ונמצא שזה נהנה וזה חסר, יכול אלמוני לטעון אם הקב"ה נתן לי ולא לך סימן שזה צריך להיות אצלי ולא אצלך, אך כשאלמוני לא חסר כלום וכל מה שכואב לו זה שאלמוני נהנה ממה שיש לו זו כפירה שהרי זה כלל לא שלו, אלא של ריבונם של עולם. הטור בהלכות צדקה מביא את אותו יסוד לגבי ממון הנמצא אצל אדם, רק ששם האדם גם חסר ואפילו הכי אומר הטור אסור לו לאדם להימנע מלתת צדקה שהרי אין הממון שלו, אלא פקדון לעשות בו רצון המפקיד ורצונו יתברך שיחלקו את הכסף לעניים. אומנם הטור מדבר על מציאות של "זה נהנה וזה חסר" שהעובר עליה אי אפשר לומר עליו שהוא נגוע בסדומיות, אך מכל מקום אנו יכולים ללמוד מדבריו שאפילו במקום של חיסרון, הרצון האלוקי הוא שנהנה אחד את השני.



כל סוגיית נדר צריכה ברור הנדר הוא יוזמה פרטית של האדם, בניגוד מוחלט לכל שאר המצוות שתוקפן מכוח ציווי ממרומים. זוהי תופעה מחודשת, ישראל מסוגלים ליצור איסור בעל תוקף הלכתי לכל דבר וענין. מה המשמעות של תופעה זו?

המסר העמוק שמסתתר בעיר מקלט

25-27 – חז"ל אומרים שבעוון נדרים מתה אשה של אדם ורבי מוסיף שגם בניו מתים כשהם קטנים. הרב זצ"ל ב'עין איה' מסביר שמקורם של הנדרים הם ברגשי הקודש, אדם נודר ולא מקיים את הנדר מזלזל ברגשות ובכך הוא מזלזל במעלה הטבעית האנושית אשר חנן ה' את האדם. האשה מביאה איתה אל תוך הבית את הפן הרגשי ואדם שמזלזל בנדרים, כיון שהוא מזלזל בתכונה הטבעית הרגשית גם אשתו נלקחת ממנו והתוצאה תהיה שפסיעותיו הטבעיות מתקצרות בדרך החיים. נביא את דבריו הנפלאים של הרב קשתיאלי: הנדרים נובעים מהרגש, מתגובה ספונטאנית לאירוע משמח או מדאיג, ממקום של תפילה או מרצון להודות. לעיתים אנו נוטים לזלזל ברגשות ולהקטין בערכם. הרגש נתפס כדבר חולף ומשתנה, לא יציב, רגעי ונקודתי, אך התורה מתייחסת אל הנודר הרגשני ברצינות רבה. הנדר הוא נשי באופיו, מאד רגשי, חווה את ההווה ומושפע ממנו עמוקות, בלי לתת לרציונאליות לצנן את ההחלטה הרגעית. "בעוון נדרים מתה אשתו של אדם". אדם שאינו מקיים את נדריו, כלומר מזלזל ברגשות הרגעיים, בפן הרגשי של שבאדם, עלול גם לזלזל בערכה הגדול של אשתו. בדרך זו מסביר הרב זצ"ל מדוע בניו של מי שלא מקיים נדריו מתים בהיותם קטנים. הרגש בחינוך הילדים נחוץ מאד כדי להטמיע את היסודות המושכלים, אדם שמחנך את בניו רק על פי השכל הקר ללא שום גחלת של חום אש קודש גורם להשחתת הנפש של ילדיו. כשילדים גדלים ללא רגש קשה מאד לחבר אותם למורשת וכל היסוד של טוב החיים נשמט תחת רגליהם וכך יגיעו להיות משחיתים ומהרסים. עולם החול מלא בריגושים, המשיכה לשם גדולה מאד משום שהאדם חווה חוויה רגשית חזקה. חובתנו לייצר אלטרנטיבה ולמלא את עולם הקודש בחוויות. ללא החוויות אנו עלולים למצוא הרבה שיפול בדרך. אומנם אסור לעזוב את המושכלות, אך חייבים למצוא את השילוב הנכון בין הכוחות השכליים וכוחות הרגשיים כדי שנגדל ונגדל בצורה נכונה וראויה במצוות נדרים התורה מעצימה ומחשיבה מאד את הרגש הטבעי ומכאן עלינו ללמוד ולקחת מוסר שאם ביחס אלינו התורה מחשיבה את הרגשות חובתנו להתייחס לרגשות של הזולת, ללמוד את הרגשות של הזולת ולהתנהל באופן שהרגש של הזולת לא יפגע.

סיכום

ההצעה של בני ראובן ובני גד לצאת חלוצים מלמדת אותנו את היסוד של "זה נהנה וזל לא חסר". כאשר אדם רוצה להנות ממשוה עליו לדאוג שההנאה שלו לא תביא להרגשת חיסרון אצל הזולת. כאשר חושדים באדם אל לו להתגונן ולומר לא היה ולא נברא, אלא אדרבה, עליו לחשוך את עצמו ולעשות גדרים. אדם הנמנע מלהנות את חברו כשהוא לא חסר, נגוע במידת סדום שהשורש שלה הוא כפירה בבורא. חובתו של האדם לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום ואל לו לאדם לומר "שיחשבו מה שרוצים...". דרך מצוות ערי מקלט ומצוות נדרים לומדים אנו עד כמה התורה מתחשבת ומעצימה את רגשות האדם וממצוות אלו ניקח מוסר ונדע גם אנחנו להתחשב ברגשות הזולת. שבת שלום ומבורך!!!

19-22 – עד כמה התורה דורשת מאתנו להיות קשובים לרגשות של אנשים ולתת מענה לרגשותיהם מוצאים אנו בפרשת ערי מקלט. אדם הרג את חברו "בפתע בלא איבה", לא היתה לו כל כוונה להרוג את פלוני, אך התנהגותו הלא מחושבת הביאה לתוצאה קשה שיש הרואה. מאותו רגע משפחת הנרצח מקבלים תואר "גואל הדם". על הרוצח לברוח לעיר מקלט כדי להינצל מגואל הדם. כל זמן שהרוצח ייתפס מחוץ לעיר מקלט, גואל הדם יכול להרוג אותו והוא לא יענש על כך. הרוצח בשגגה יושב בעיר מקלט עד מות הכהן הגדול. רש"י מביא שני הסברים מדוע. 1. הכהן הגדול בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם. הרוצח בא לסלק את השכינה מישראל וכיון שכך אין ראוי שיעמוד לפני הכהן ומשום כך נענש וממתין עד מות הכהן הגדול. 2. לפי שהיה לו לכהן להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו, לפיכך תלו את שחרורו של הרוצח בשגגה במות הכהן הגדול. שני הפירושים הפוכים, הפירוש הראשון מרומם את הכהן הגדול והפירוש השני מנמיך את הכהן הגדול.

הרמב"ם במורה מביא פירוש חדשני שמתחבר לשיעור שלנו - הסיבה שרוצח בשגגה מתחייב גלות היא כדי להשקיט נפש גואל הדם שלא יראה את מי שבא התקלה על ידו והסיבה שתלו את תקופת הגלות בכהן הגדול משום שפטירת הכהן הגדול מסיבה צער רב, וכיון שצרות חדשות משכיחות צרות ראשונות, גואל הדם לא יבוא לפגוע ברוצח בשגגה. נעצור ונשאל וכי כל הבלגן שעובר הרוצח בשגגה זה רק כדי להרגיע את הרגשות של משפחת הנרצח? אומר הרב זקס שהתורה ניתנה לבני אדם ולא למלאכים התעלמות מקיומה של תחושת הנקם היא שטות נמהרת, התאוה הזו מקוננת באדם, נרצה או לא נרצה. מצד אחד אי אפשר לתת לתחושת הנקם דרור משום שהחברה תדרדר למרחץ דמים ומאיך להתעלם מרגשות המשפחה גם אי אפשר, לכן באה התורה והביאה פתרון שמצד אחד מהווה הגנה לרוצח בשגגה ומאיך מהווה מענה לתחושה הרגשית הקשה של משפחת הנרצח. שוב אנו רואים שכדי לפתור סכסוכים צריך מוכנות של שני הצדדים לשלם מחיר ושוב אנו רואים שהתורה מתחשבת ברגשותיו של אדם גם כשהם לא תמיד צודקים ואם התורה מתחשבת ק"ו שגם עלינו מוטלת החובה להתחשב. אולם הלכה ברמב"ם מבהירה לנו שגם להתחשבות יש גבולות. הרמב"ם בהלכות רוצח פוסק שיש מציאות של הורג בשגגה שהוא קרוב לאונס "והוא שיארע במיתת זה מאורע פלא שאינו מצוי ברוב מאורעות בני אדם ודינו שהוא פטור מן הגלות ואם הרגו גואל הדם נהרג עליו". יש אנשים שרמת הרגישות שלהם גבוהה הרבה מעל הממוצע ברמה קיצונית ומוגזמת, אם אדם מחליט להיפגע מדברים שאדם נורמלי לא נפגע, במקרה זה באה התורה ואומרת עד כאן. יש אנשים שגם מבלי שתעשה להם שום דבר רע הם יחליטו להיפגע. חובתו של האדם להתחשב ברגשותיו של הזולת כשזה בגדר הנורמלי, אבל כשזה חורג מגדר הנורמלי אין חובה להתחשב ופעמים שההתחשבות רק תזיק.

התורה מייקרת את הרגשות

23-24 - פרשת מטות פותחת בפרשת נדרים – איש כי ידר נדר או השבע שבועה....". אומר הרב קשתיאלי הפסוק הראשון עוסק בנדרי האיש ומהפסוק השני ועד סוף פרשת נדרים מתעסקים בנדרי אשה ובת. האם יש לכך סיבה? בנוסף

